



Högsta förvaltningsdomstolen Verksamhetsberättelse 2021



Högsta förvaltningsdomstolen är högsta instans bland de allmänna förvaltningsdomstolarna. Huvuduppgiften är att leda rättstillämpningen genom att skapa vägledande avgöranden. Domstolen har 85 medarbetare, varav 75 procent är jurister.

Högsta förvaltningsdomstolen

Postadress: Box 2293, 103 17 Stockholm

Besöksadress: Birger Jarls torg 13, 111 28 Stockholm

E-post: hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

www.domstol.se/hogsta-forvaltningsdomstolen



INNEHÅLL

ORDFÖRANDEN HAR ORDET	4
RÄTTSPRESIDENTMÖTE I ROVANIEMI	8
DOMSTOLSHANDLÄGGAREN DITTE VINNÅ ÄR KLAR FÖR LANDNING	11
EU-RÄTTEN PÅVERKAR SVENSK OFFENTLIG UPPHANDLING	17
INTRESSE FÖR MATEMATIK OCH MÄNNISKOR GÖR ETT JUSTITIERÅD	23
INSPIRATION PÅ SKANSEN	28
JUSTITIERÅDEN	29
UPPDRAG GRANSKNING	35
ORGANISATIONEN	38
MÖT NÅGRA AV VÅRA MEDARBETARE	40
HJÄRTA, HJÄRNA OCH HÄLSA UNDER HEMARBETET	47
JOHANNA CARLSSON NY CHEFSADMINISTRATÖR	50
NEDERLÄNDSKT DOMARBESÖK	53
HÖGSTA INSTANSERNA I DIGITALT REKRYTERINGSMÖTE	54
DAGS FÖR SISTA AKTEN	56
VÄRDEFULLT ERFARENHETSUTBYTE MED EUROPADOMSTOLEN	59
2021 – ÅRET I KORTHET	65
STATISTIK	70

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

I likhet med förra året har 2021 präglats av coronapandemin. Vågorna av smittspridning har kastat oss från hopp om att pandemin snart ska vara över till insikten om att vi måste lära oss att leva med den en god stund till. Arbetet i Högsta förvaltningsdomstolen har anpassats i enlighet med de riktlinjer som gällt för att motverka smittspridningen och vi har visat oss vara väl rustade för att hantera och anpassa oss till nya krav och ändrade förutsättningar.

När det gäller rättskipningen har domstolen hanterat överklaganden med anknytning till pandemin i frågor som gäller t.ex. beslut av Tillväxtverket om stödåtgärder samt sekretess hos olika myndigheter för uppgifter som rör smittspridning.

Till skillnad från i många andra länder har vi domare i Sverige privilegiet att verka i ett oberoende domstolsväsende. Att det inte är en självklarhet utan något som det ankommer på oss alla – domare, politiker och den breda allmänheten – att slå vakt om visar den tråkiga utvecklingen för rättsstatsprinciperna som sker i flera andra europeiska länder.

Effektiv målhantering och prejudikatbildning

Målet för verksamheten i Högsta förvaltningsdomstolen 2021 har som vanligt varit att liksom alla andra domstolar avgöra målen snabbt, effektivt och rättssäkert. Högsta förvaltningsdomstolens viktigaste funktion är att tjäna som prejudikatbildare till ledning för allmänheten, andra domstolar och myndigheter när det gäller rättstillämpningen på förvaltningsrättsområdet.

Högsta förvaltningsdomstolen har under året meddelat vägledande avgöranden inom många olika rättsområden. Det handlar om allt från bostadsbidrag till boendeföräldrar som inte har vårdnaden om barnen (HFD 2021 ref. 58), moms

vid försäljning av elektroniska läromedel (HFD 2021 ref. 51), ansvaret för socialtjänsten i en kommun för att bistå en familj som fått hjälp att flytta till en annan kommun (HFD 2021 ref. 46) och vapentillstånd för en medlem i Nordiska motståndsrörelsen (HFD 2021 ref. 43), till skatt på plastbärkassar (HFD 2021 ref. 26). Ett urval av våra viktiga prejudikat presenteras löpande i den här verksamhetsberättelsen.

Fler mål

Utvecklingen med en ökande inströmning av mål till Högsta förvaltningsdomstolen håller i sig. Samtidigt fortsätter domstolen att avgöra mål i god takt och balanserna har inte ökat dramatiskt. Det är särskilt antalet överklaganden i mål om olika slag av tvångsvård och om socialförsäkring som ökar medan överklagandena i skattemål minskar. Vid utgången av 2021 hade domstolen fått in 7 728 mål och hade 2 050 mål i balans.

Förutom i mål om rättsprövning av regeringens beslut och överklaganden av Skatterättsnämndens beslut krävs prövningstillstånd för att Högsta förvaltningsdomstolen ska pröva ett överklagande i sak. De allra flesta prövningstillstånd beviljas av prejudikatskäl och meddelas i omkring 1,3 procent av målen. Under 2021 meddelades 89 prövningstillstånd. Vår målstatistik presenteras på sidan 70. ►





Flexibelt arbetssätt

Sedan inledningen av coronapandemin i början av 2020 har Högsta förvaltningsdomstolen med hjälp av ny teknik och genom att utveckla arbetsformer och rutiner anpassat verksamheten såväl digitalt och på distans som på plats. Under hösten hade domstolen en diskussion kring vad vi kan ta med oss av våra nya erfarenheter och dra nytta av i framtiden. Den handlade om möjligheterna till ett mer flexibelt arbetssätt, men också om att säkerställa kontinuitet, kunskaps- och informationsutbyte samt socialt umgänge när vi inte kan träffas fysiskt i samma utsträckning som tidigare.

Medarbetare

Personalförsörjningen har varit stabil. På Högsta förvaltningsdomstolen arbetar omkring 85 personer, varav 16 justitieråd. Två av dem tjänstgör normalt i Lagrådet; fram till och med augusti 2021 Per Classon och Inga-Lill Askersjö, som då avlöstes av Mahmut Baran och Leif Gäverth. De övriga justitieråden är indelade i två dömande avdelningar som leds av varsin ordförande, justitierådet tillika vice ordföranden i domstolen Henrik Jermsten och undertecknad. Du hittar en bild på vår organisation på sidan 36.

Justitierådet Anita Saldén Enérus gick i pension i juni. I september tillträdde justitierådet Linda Haggren, som närmast kom från Finansdepartementet. Om henne kan du läsa på sidan 22. Erik Nymansson lämnade domstolen för att bli chefsjustitieombudsman. Du kan läsa en intervju med honom på sidan 32. I december utnämnde regeringen rättschefen i Justitiedepartementet Magnus Medin till justitieråd med tillträde i februari 2022.

Den övriga personalen är indelad i tre beredningsenheter och en administrativ enhet, samtliga under ledning av kanslichefen Marie Jespersen. Domstolen har under året rekryterat en chefsadministratör, flera justitiesekreterare och två beredningsjurister. Läs mera om beredningsjuristerna på sidan 38.

Erfarenhetsutbyte

Högsta förvaltningsdomstolen har på olika sätt deltagit i flera internationella sammanhang för erfarenhetsutbyte, trots att förutsättningarna att mötas fysiskt varierade under året.

Erfarenhetsutbytet mellan cheferna för de högsta

domstolarna i Norden fortsatte under året då vi i september träffades i Rovaniemi under värdskap av presidenterna i den finländska Högsta domstolen Tatu Leppänen och i Högsta förvaltningsdomstolen Kari Kuusiniemi. Från Högsta förvaltningsdomstolen deltog justitierådet Kristina Ståhl och undertecknad. Diskussionerna gällde bl.a. samerättsliga frågor, protokoll nr 16 till Europakonventionen om möjligheten för nationella domstolar att begära rådgivande yttranden från Europadomstolen samt erfarenheter av en central domstolsorganisation.

En glädjande händelse var Europadomstolens besök hos oss i oktober. Tillsammans med justitieråd från Högsta domstolen diskuterade vi rättspraxis och målhantering. För mig personligen var det särskilt roligt att få välkomna mina före detta kollegor från Europadomstolen till Stockholm.

Ledamöter från Högsta förvaltningsdomstolen deltog i november i ett symposium om prejudikatbildning arrangerat av Högsta domstolen. Det nära samarbetet och erfarenhetsutbytet med Högsta domstolen fortsatte under året genom korsvis tjänstgöring, det vill säga där justitieråden tjänstgör som domare i systerdomstolen.

Inom ramen för ACA, en organisation för samarbete mellan EU-domstolen och de högsta förvaltningsdomstolarna samt Councils of State i EU:s medlemsstater, tog Högsta förvaltningsdomstolen under hösten emot Erik Minderhoud, domare i nederländska Raad van State, för ett två veckor långt studiebesök. Justitierådet Mats Anderson deltog i december i ett motsvarande studiebesök vid Högsta förvaltningsdomstolen i Polen.

Avslutningsvis...

... är det med förhoppningen att coronapandemin snart ska avklinga och att vi med de lärdomar och erfarenheter vi fått med oss om nya arbetssätt och umgängesformer ska kunna ta oss an det kommande årets arbete med hopp och tillförsikt. Jag ser fram emot nya intressanta och viktiga juridiska frågor och hoppas på fler möten med kollegor här hemma och i Europa.



Helena Jäderblom
ordförande

RÄTTSPRESIDENTMÖTE I ROVANIEMI

Justitieråden Helena Jäderblom och Kristina Ståhl deltog, tillsammans med representanter för de andra nordiska högsta domstolarna, i det nordiska rättspresidentmötet, som denna gång hölls i Rovaniemi under finländskt värdskap.

Under mötet utbytte domstolarna erfarenheter från rättspraxis och från sina respektive domstolar. De diskuterade också hur coronapandemin påverkat dem, frågan om en central domstolsadministration och möjligheten till rådgivande yttranden från Europadomstolen. Deltagarna hade också ett samtal med Sametinget om rättsliga utmaningar för samernas kultur.

– Det var givande och inspirerande dagar och förstås mycket uppskattat att vi äntligen kunde träffas på riktigt. Det finns ett stort värde i att de nordiska högsta domstolarna träffas regelbundet för att diskutera och utbyta erfarenheter från rättspraxis och våra verksamheter i övrigt, säger Helena Jäderblom.

De två dagarna inleddes med att domstolarna på sedvanligt vis delade med sig av rapporter från sina respektive domstolar om personalläget, målstatistik och ett urval av intressanta avgöranden.

Diskussioner om coronapandemin

Därefter följde diskussioner om hur coronapandemin påverkat de olika domstolarna och om en central domstolsadministration. En annan diskussion rörde protokoll 16 till Europakonventionen om möjligheten till att inhämta rådgivande yttranden från Europadomstolen. Av de nordiska länderna är det hittills endast Finland som har ratificerat protokollet.

Inom ramen för mötet ägde också ett samtal om rättsliga utmaningar för samernas kultur rum med Sametinget. Avslutningsvis fick deltagarna en introduktion till arktisk juridik på Arktikum, ett vetenskapscentrum för arktiska frågor.





Domstolshandläggaren Ditte Vinnå

DOMSTOLSHANDLÄGGAREN DITTE VINNÅ ÄR KLAR FÖR LANDNING

Hon skulle ge rättsväsendet två år och sedan förverkliga drömmen om att bli flygvärdinna. Det blev två år på domstol. Och sedan 45 till.

Text: Maria Erlandsson

På en arbetsplats där kollegor kommer och går finns en stabil kärntrupp – ett järngång - som gör Högsta förvaltningsdomstolen till vad den är. En av dem är domstolshandläggaren Ditte Vinnå.

– Det har alltid varit kul att gå till jobbet, det råder en trevlig stämning och jag har oftast haft bra chefer. Domstolsmiljön är speciell med kollegor som är under utbildning och som sedan går vidare i sitt yrkesliv. Jag har träffat många nya människor. Några av dem har blivit vänner för livet, säger hon.

Från yngst på jobbet till äldst i huset

När Ditte började på dåvarande Försäkringsdomstolen var hon yngst på jobbet. När hon nästa sommar går i pension från Högsta förvaltningsdomstolen säger rullorna att hon är äldst i huset. Med undantag från ett par år som försäljare av sport skor på PUB, sporthörnan, har Ditte förblivit domstolsvärlden trogen. Den där annonsen i DN 1975 var en tillfällighet som blev ett vägval.

Uppvuxen i "Bagis" (Bagarmossen) med en pappa som var typograf och mamma kyrkvaktmästare var domstolsvärlden inte hemmaplan. 1975 gjorde Ditte sin första dag på Försäkringsdomstolen, senare Försäkringsöverdomstolen. Bland de efter-

frågade kvalifikationerna var, långt före digitaliseringens tidevarv, kontorskunskap, maskinskrivning och stenografi.

– Vi hade dubbla karbonpapper i skrivmaskinen för att få två kopior. Om det blev fel fick man suda på tre ställen. Vi skrev promemorior och domar åt föredragandena och använde stencilmaskin för att få snygga kopior av domarna, säger Ditte.

När kopian senare kunde vända papper och häfta var det en mindre revolution, samma sak när skrivmaskinen med kula gjorde entré.

Lokalerna låg vid Kungsträdgården och presidenten hette Liss Granqvist, en av den tidens mest kända förvaltningsrättsjurister. Ditte arbetade på registratorkontoret och senare också kansliet.

Familjär miljö

– Vi var bara ett 40-tal anställda, det var en väldigt familjär miljö, berättar hon. Ditte tillägger att föredragandena kanske inte alltid upplevde det på samma sätt.

– De var lite röda om kinderna av nervositet när de skulle föredra ett mål för domarna, de var ju under bedömning. För att få bra betyg kunde de inte göra bort sig. ►





Till Högsta förvaltningsdomstolen, eller Regeringsrätten som domstolen hette på den tiden, kom hon 1995 efter Försäkringsöverdomstolens nedläggning. Socialförsäkringsmålen och några medarbetare flyttade helt sonika till Högsta förvaltningsdomstolen och Riddarholmen.

– Vi tog våra akter och gick över bron. Det var en fridfull sammanslagning och vi fortsatte med socialförsäkringsmålen. Så småningom blev det också andra måltyper, säger hon.

Pappersakten utfasad

Under åren har Ditte varit med om både förändringar och paradigmskiften. Ett stort paradigmskifte var digitaliseringen som innebar att pappersakterna, som hon själv en gång i tiden baxat över bron, slutgiltigt lades till handlingarna 2021. Andra förändringar, som fördelningen mellan kvinnor och män bland den dömande personalen, har skett successivt. Från början var det bara manliga jurister och domare, sedan blev kvinnorna i stor majoritet.

– Men nu är det rätt jämnt, det tycker jag är bra.

Detsamma gäller domstolshandläggarna. När hon började var dessa bara kvinnor, i dag är också den gruppen mer blandad.

Efter att ha varit en del av järngänget på Högsta förvaltningsdomstolen väntar nu nästa fas i livet med mer tid för barnbarnen, sommarstället i Roslagen och nya äventyr.

– Vad man gör som domstolshandläggare förändrades under mitt yrkesliv. Alla gör också på sitt sätt, vi är olika personligheter. Men i slutändan blir det bra, det måste det bli. Vi är ändå högsta instans.

RÄTTSFALL I KORTHET



I lagen om skatt på plastbärkassar finns inte utrymme för att väga in miljöaspekter vid prövningen av om en bärkasse är avsedd för varaktigt bruk

(HFD 2021 ref. 26)

Bärkassar av plast är föremål för punktskatt. I en ansökan om förhandsbesked ville ett bolag få veta om en viss typ av plastkasse som bolaget hade utvecklat omfattas av skatteplikt. Bolaget ansåg att så inte var fallet eftersom kassen var avsedd för varaktigt bruk. Högsta förvaltningsdomstolen hade tidigare i rättsfallet HFD 2020 ref. 54 bedömt att en annan plastkasse som hade godkänts som en flergångsbärkasse inte var avsedd för varaktigt bruk. I det fallet fann domstolen att plastkassens konstruktion och materialval inte på något avgörande sätt skilde sig från plastkassar av engångskaraktär som tillhandahålls inom detaljhandeln. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att den enda väsentliga skillnaden mellan kassen i detta mål och kassen i HFD 2020 ref. 54 är att den nu aktuella kassen är tillverkad av ett miljövänligt material som kan brytas ned utan att det bildas mikroplaster. I nuvarande lagstiftning finns dock inte utrymme för att väga in miljöaspekten vid prövningen av om rekvisitet avsedd för varaktigt bruk är uppfyllt. Högsta förvaltningsdomstolen bedömde därför att den aktuella kassen omfattades av skatteplikt.



Endast en medlem per bostadsrätt ska räknas som röstberättigad när flera medlemmar har en bostadsrätt gemensamt och en särskild granskare ska utses

(HFD 2021 ref. 28)

Bolagsverket kan efter ansökan utse någon att särskilt granska en bostadsrättsförenings förvaltning i något visst avseende. En särskild granskare ska utses om minst en tiondel av samtliga röstberättigade har röstat för det vid föreningsstämma. Vid ordinarie föreningsstämma för en bostadsrättsförening framställdes ett förslag om särskild granskning i ett visst avseende. Föreningen hade 57 medlemmar, fördelade på 40 bostadsrätter, och 5 medlemmar röstade för förslaget. Huvudregeln är att en medlem har rätt att rösta vid föreningsstämman och att varje medlem har en röst. Detta gäller dock med undantaget att om flera medlemmar har en bostadsrätt gemensamt har de endast en röst, om inte något annat har bestämts i stadgarna. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att bostadsrättslagen bygger på att en bostadsrätt upplåts till en enda medlem och att en upplåtelse till flera medlemmar inte medför någon uppdelning av bostadsrätten i andelar gentemot föreningen och att det saknas skäl för att vid beräkningen av röstberättigade vid utseende av särskild granskare frångå bostadsrättslagens huvudregel. Om flera medlemmar har en bostadsrätt gemensamt ska således endast en medlem per bostadsrätt räknas som röstberättigad.





Justitierådet Helena Rosén Andersson

EU-RÄTTEN PÅVERKAR SVENSK OFFENTLIG UPPHANDLING

Offentlig upphandling är en av Högsta förvaltningsdomstolens cirka 500 måltypen. Måltypen är starkt påverkad av EU-rätten och lagstiftningen kompletteras och förnyas regelbundet. De materiella frågorna tar alltmer plats.

Text: Hans Hellberg

Högsta förvaltningsdomstolens uppgift är att ta fram vägledande avgöranden på de områden där det saknas. Domstolen får varje år in mellan 7 000 och 8 000 mål. Av dessa beviljas cirka 1 till 2 procent prövningstillstånd. Cirka 200 av de inkomna målen rör offentlig upphandling. Av dessa har under de senaste åren mellan fyra och nio mål fått prövningstillstånd.

Helena Rosén Andersson är justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen sedan fyra år och specialiserad på offentlig upphandling. Ett intressant och utvecklande arbete, inte minst genom att lagarna om offentlig upphandling ofta genomgår förändringar.

2017 trädde ny upphandlingslagstiftning i kraft, vilket gör att behovet av vägledning fortfarande är stort. Även nästa år kommer nya regler. Många av ändringarna är föranledda av EU-direktiv som till stor del styr den svenska upphandlingslagstiftningen.

Fler materiella upphandlingsfrågor

Merparten av domstolens avgöranden har hittills gällt procedurregler som frister och vem som har tale- respektive klagorätt i domstol. Men Helena Rosén Andersson ser en trend att Högsta förvaltningsdomstolens prövar fler materiella upphandlingsfrågor. Det vill säga frågor som gäller hur upphandlingen ska genomföras, även om domstolen fortfarande prövar flera formella frågor.

Domstolen har nyligen avgjort ett mål (HFD 2021 ref. 48) om vad som gäller vid en så kallad reserverad upphandling, i detta fall en upphandling som reserverats för skyddade verkstäder och andra sociala företag. En församling inom Svenska kyrkan hade lämnat anbud i en sådan upphandling med hänvisning till att arbetet skulle utföras av en organisatorisk enhet inom församlingen som församlingen menade i sig var ett socialt företag.

Av rättsfallet framgår att en anbudsgivare inte kan ►



Justitiesekreteraren Lisa Ragnesten och justitierådet Helena Rosén Andersson



Justitjesekreteraren Sara Westerlund

kvalificera sig i en reserverad upphandling genom att hänvisa till att en viss organisatorisk enhet inom anbudsgivaren utgör den skyddade verkstaden eller det sociala företag som uppfyller verksamhetskravet om 30 procent för personer med funktionsnedsättning eller personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Detta eftersom den som lämnar ett anbud i en upphandling är att betrakta som leverantör i upphandlingen och inte en viss organisatorisk enhet inom anbudsgivaren som inte själv lämnat anbud.

Ett annat intressant mål (HFD 2021 ref. 35) gäller huruvida en statlig myndighet har rätt att begära överprövning i domstol av en annan statlig myndighets upphandling. Umeå universitet hade begärt överprövning av Socialstyrens beslut att tilldela vissa andra leverantörer avtal i en upphandling, men domstolen förklarade att överprövningsansökan skulle avvisas. Detta med hänvisning till att statliga förvaltningsmyndigheter under regeringen ingår i en och samma juridiska person, staten, och därför inte kan ingå civilrättsligt bindande avtal med varandra och inte heller kan väcka talan mot varandra i domstol.

– Av EU-domstolens praxis framgår att det upphandlingsrättsliga regelverket är tillämpligt endast med avseende på avtal som ingås mellan en upphandlande myndighet och en från den myndigheten fristående fysisk eller juridisk person och detsamma gäller enligt svensk upphandlingsrätt, säger Helena Rosén Andersson. ►

EU-domstolens rättspraxis

Två nya domar från EU-domstolen har ställt saker på ända för de svenska upphandlande myndigheter som inte har tillämpat upphandlingsreglerna på sådant sätt som framgår av domarna.

Det gäller krav på att myndigheten ska ange takbelopp eller takvolym för ramavtal i upphandlingen så att anbudsgivaren kan veta vad denne ska räkna på. Högsta förvaltningsdomstolen har prövat två mål om ramavtal.

I ett annat mål har Högsta förvaltningsdomstolen ställt en fråga till EU-domstolen om ett så kallat förhandsavgörande om det enligt EU-rätten i en viss situation finns möjlighet för en leverantör, som har ett avtal med offentlig sektor, att överlåta det till en annan leverantör.

– Här vill vi veta om en konkursförvaltare för ett företag som är försatt i konkurs, och som haft ett avtal med offentlig sektor, får överlåta avtalet till en ny leverantör inom ramen för den gjorda upphandlingen, säger Helena Rosén Andersson.

Tiodagarsfrist för att överklaga

Sara Westerlund är en av de två justitiesekreterare på enhet 1 som är huvudansvarig för upphandlingsmål. Ett roligt område eftersom målen ofta innehåller en EU-rättslig dimension. Hon och hennes kollega är ansvariga för den inledande granskningen av de ansökningar om prövningstillstånd som kommer in. Ett uppdrag som kan bli stressigt på grund av den så kallade tiodagarsfristen.

När en upphandlande myndighet bestämt sig för att teckna avtal med en viss leverantör har andra leverantörer normalt tio dagar på sig att begära överprövning av beslutet. Under denna tid löper en så kallad avtalsspärr då myndigheten inte kan ingå avtal. En tiodagarsfrist gäller även i Högsta förvaltningsdomstolen och inom den kan ett beslut om att tillfälligt stoppa en upphandlande myndighet från att ingå avtal behöva fattas för att säkerställa leverantörens rätt till överprövning av beslut i upphandlingen.

– Ibland får vi in överklaganden sista dagen i denna tiodagarsfrist. Går det inte att göra en rimlig bedömning på bara några timmar så tvingas vi stoppa upphandlingen för att kanske ta ett nytt beslut nästa dag, säger Sara Westerlund.

Sedan fattar ett eller tre justitieråd beslut om prövningstillstånd ska beviljas eller inte.

– Om vi ser på en gång att det inte finns några skäl att stoppa upphandlingen gör vi förstås inte det. Domstolens uppgift är att komma med vägledande avgörande, inte att ställa varenda upphandling till rätta, säger hon.







Justitierådet Linda Haggren

INTRESSE FÖR MATEMATIK OCH MÄNNISKOR GÖR ETT JUSTITIERÅD

Efter många år i hetluften på Finansdepartementet är Linda Haggren tillbaka till lugnet och det juridiska hantverket på Högsta förvaltningsdomstolen.

Text: Maria Erlandsson

– Som rättschef för Skatte- och tullavdelningen granskade jag mina medarbetares formuleringar. I rollen som domare får jag hitta tillbaka till hantverket och själv hålla i pennan, det känns väldigt kul, säger Linda.

Enligt Linda är det en omställning att byta från en chefsroll i en politisk organisation där lagstiftningsarbetet ofta sker i högt tempo till att bli ett av 16 justitieråd som i stället ska tolka lagen. I Regeringskansliet kunde agendan kastas om helt under arbetsdagen, på Högsta förvaltningsdomstolen är tempot lugnare.

Stabilitet och ordning

– Jag uppskattar stabiliteten och ordningen här. Jag kan lättare planera min arbetsdag och vet oftare vad som väntar när jag kommer på morgonen, säger Linda.

Varje år når cirka 7 000 nya mål Högsta förvaltningsdomstolen, men bara i omkring drygt en procent av dessa beviljas prövningstillstånd. All lagtext är inte tolkad, ibland dyker det upp fläckar av outforskat territorium. Det är då det bränner till och blir relevant för den domstol som skapar prejudikat och det blir intressant för de justitieråd som ska analysera frågan och lagtexten. Samtidigt

är den mänskliga dimensionen alltid närvarande, effekterna av ett avgörande kan bli långtgående, inte bara för den målet handlar om utan för många fler som i framtiden påverkas av myndigheter och underinstansers bedömningar.

Linda har sin hittills korta tid som justitieråd till trots redan hunnit byta tjänsterum. När Erik Nyman och Anita Saldén Enérus slutade respektive gick i pension skedde en sedvanlig dominoflytt i Sparreska palatset. Att Inga-Lill Askersjö numera huserar längre bort i korridoren innebar att rummet med utsikt över Riddarfjärden och Västerbron blev ledigt. Justitieråden sitter nära varandra och diskussionerna är livliga, både i och utanför föredragningsalarna. Stämningen är generös och kollegial.

Olika bakgrund

– Vi har olika bakgrund, det gör att de frågor vi diskuterar blir belysta från olika håll, det är väldigt givande, säger hon.

Juristyrket var inte ett självklart val från början för Linda. Efter gymnasiet påbörjade hon studier i matematik, men på den tiden var de yrken som fanns för matematiker inte lika lockande som i dag. I stället valde hon att under en period arbe- ►

Fakta

Om Linda Haggren

Född och uppvuxen:
I Stockholm

Familj:
Man och tre vuxna barn

Förebild:
Bo Holmberg, tidigare chefsrådman på Länsrätten i Stockholms län. Han var en av mina första chefer när jag började som notarie och även senare när jag var fiskal. Han var alltid lugn och metodisk i sitt tillvägagångssätt. Det var han som fick mig att fortsätta domarbannan. En förebild både som jurist och som chef.

Det bästa med att vara justitieråd:
Att få arbeta med några av de skickligaste juristerna på området och att få hitta lösningar på frågor där rättsläget är oklart. Det är även en förmån att få läsa alla underlag och rättsutredningar som justitiesekreterarna tar fram, de gör ett fantastiskt arbete.

Utanför jobbet:
Jag drejar, det är skönt att få arbeta med kroppen och skapa med händerna. Det ger mig ny energi.





ta inom sjukvården för att ha mer kontakter med människor.

– När jag väl upptäckte juridiken insåg jag att jag kunde kombinera det logiska tänkandet med andra mer mänskliga värden. Men intresset för matematiken var nog orsaken till att det var just skatterätten som jag till slut kom att inrikta mig på, säger hon.

Även om rollen som justitieråd är ny är det inte första gången Linda arbetar på Högsta förvaltningsdomstolen. Innan Finansdepartementet och Regeringskansliet var hon justitiesekreterare, eller regeringsrättssekreterare som det då hette, vid dåvarande Regeringsrätten.

Större rörlighet

– Då fanns det även fast anställda justitiesekreterare, nu är rörligheten bland justitiesekreterarna större än på min tid eftersom tjänsterna är tidsbegränsade. En annan förändring är att rotlarna som fanns då är avskaffade. Det tror jag har lett till mer samarbete än innan. Som justitieråd kommer man även i kontakt med fler måltyper, några av dem har jag inte arbetat med tidigare, vilket är väldigt spännande, säger hon.

I dag ligger domstolen i en annan byggnad än den då gjorde och medarbetarna sitter numera samlade i samma hus, oavsett funktion. Familjesituationen har också förändrats, förra gången på Högsta förvaltningsdomstolen var hon småbarnsförälder.

– För mig fungerade det bra att förena arbete på domstol med föräldraskap, det fanns en flexibilitet och möjlighet att anpassa arbetet efter hämtnings- eller lämningsstider på förskolan, berättar Linda.

I dag är de tre barnen vuxna och hon är tillbaka i en annan roll, den som justitieråd – i praktiken så högt man kan nå som domare. Är det här kulmen på karriären?

– Det känns väldigt roligt att vara tillbaka som justitieråd och arbetsuppgifterna är verkligen utmanande, så visst känns det som någon form av kulmen. Men jag tror att det är viktigt att inte bli för bekväm utan fortsätta drömma om nya utmaningar. Men just nu räcker den här utmaningen gott och väl för mig, säger hon.





En EU-medborgare fick byta efternamn till ett nybildat namn som godkänts i ett annat EU-land trots förväxlingsrisk

(HFD 2021 ref. 36)

En person får byta sitt efternamn till ett nybildat efternamn under förutsättning bl.a. att det inte kan förväxlas med ett efternamn som någon annan bär eller någon annans skyddade näringskännetecken. Om dessa förutsättningar inte är uppfyllda får personen byta sitt efternamn endast om det finns särskilda skäl. Målet gällde en person som var fransk och sedermera svensk medborgare och som ansökte om att få byta efternamn i Sverige efter att ha fått bytet godkänt i Frankrike. Skatteverket beslutade att avslå hennes ansökan eftersom det nya namnet bars som förnamn av en person i Sverige och eftersom det kunde förväxlas med ett företagsnamn. Skatteverket ansåg att det inte fanns särskilda skäl för att ändå bevilja namnbytet. Högsta förvaltningsdomstolen instämde i att namnet var förväxlingsbart men ansåg att det fanns särskilda skäl för att bevilja namnbytet. Personen i fråga hade beskrivit att två olika efternamn i praktiken innebär två olika identiteter och att detta är förknippat med avsevärda problem både privat och yrkesmässigt, t.ex. vid gränsöverskridande banköverföringar eller legitimering i Sverige för att ta emot postförsändelser från Frankrike. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att dessa problem är sådana som typiskt sett har ansetts kunna utgöra hinder för en EU-medborgares fria rörlighet. Begränsningen av den enskildes fria rörlighet i det här fallet var inte rättfärdigad. Högsta förvaltningsdomstolen fann därför att namnbytet skulle beviljas.



Det saknas skäl för återkallelse av en persons tillstånd att inneha skjutvapen på grund av dennes engagemang i en våldsbejakande organisation

(HFD 2021 ref. 43)

Polismyndigheten återkallade en persons vapentillstånd med motiveringen att han var olämplig att inneha skjutvapen eftersom personen var aktiv medlem i en högerextrem militant, nazistisk organisation som har en våldsam framtoning. Polismyndigheten ansåg att det inte gick att utesluta att vapnen kunde komma att användas i kriminella sammanhang. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att för att personen ska ha visat sig vara olämplig att inneha vapen krävs att han inte uppfyller de krav på laglydnad, omdöme och pålitlighet som bör ställas på en innehavare av skjutvapen. Det hade inte gjorts gällande att han gjort sig skyldig till någon brottslighet eller att det funnits risk för att han kommer att missbruka sina vapen. Inte heller hade det förts fram några konkreta omständigheter som talar för att hans engagemang i vitmaktmiljön innebar risk att han skulle förlora kontrollen över sina vapen eller att de skulle missbrukas av någon annan. Högsta förvaltningsdomstolen fann därför att det inte fanns förutsättningar för att återkalla personens tillstånd att inneha vapen.

INSPIRATION PÅ SKANSEN

Efter regn kommer solsken. Och efter fjärråtkomst kommer närvärme. Det blev tydligt när Högsta förvaltningsdomstolens medarbetare från norr till söder samlades för en inspirerande dag på Skansen i början av oktober.

Dagen inleddes med höstrusk, men himlen sprack upp lagom till att medarbetarna, inklusive domstolens distansare från Sundsvall, Örebro, Jönköping, Göteborg och Malmö, stack ut näsorna och inledde inspirationsdagen med en smaklig foodtruck-lunch på Birger Jarls torg.

Därefter följde dagens huvudattraktioner som utspelade sig i Stockholms miniatyrsverige – Skansen.

– Vädret blev fint, djuren och de andra attraktionerna var mycket intressanta och förtäring höll hög klass; ett jättefint arrangemang. Men det bästa var att äntligen få träffas och umgås med alla medarbetare, säger ordförande Helena Jäderblom.



JUSTITIERÅDEN



HELENA JÄDERBLOM
Ordförande sedan 2018



HENRIK JERMSTEN
Ledamot sedan 2006
Ordförande avd 2 sedan 2012



MARGIT KNUTSSON
Ledamot sedan 2005



KRISTINA STÅHL
Ledamot sedan 2008



ANITA SALDÉN ENÉRUS
Ledamot 2009-2021





ERIK NYMANSSON
Ledamot 2010-2021



THOMAS BULL
Ledamot sedan 2013



PER CLASSON
Ledamot sedan 2014



INGA-LILL ASKERSJÖ
Ledamot sedan 2014



MAHMUT BARAN
Ledamot sedan 2014



LEIF GÄVERTH
Ledamot sedan 2015



**KRISTINA SVAHN
STARRSJÖ**
Ledamot sedan 2017



ULRIK VON ESSEN
Ledamot sedan 2017



**HELENA ROSÉN
ANDERSSON**
Ledamot sedan 2017



MATS ANDERSON
Ledamot sedan 2018



MARIE JÖNSSON
Ledamot sedan 2020



LINDA HAGGREN
Ledamot sedan 2021





ChefsJO Erik Nymansson

UPPDRAG GRANSKNING

Åren som justitieråd då han tolkade lagen ledde vidare till uppdraget att granska att det offentliga Sverige följer den. Före detta justitierådet Erik Nymansson är ny chef för Riksdagens ombudsmän (JO).

Text: Maria Erlandsson

Efter knappt två månader som administrativ chef för Justitieombudsmannen – chefsJO – och med 2022 runt hörnet, är det verksamhetsplanering Erik har på agendan. Han är tillbaka i rollen som chef efter en tioårig paus under tiden som justitieråd och har precis hunnit träffa samtliga 80-talet medarbetare i lära-känna-samtal, 30 minuter åt gången.

– Det kan låta mycket, men det personliga mötet är prioriterat när de flesta har arbetat på distans under lång tid, säger han.

Tre av fyra medarbetare är jurister, inte helt oväntat i en organisation med uppgift att nagelfara att myndigheterna följer lagar och regler. JO, som med sina drygt 200 år är en av Sveriges äldsta myndigheter, ska säkerställa att medborgarnas kontakter med det offentliga Sverige är korrekta och rättvisa.

Förebygger framtida fel

Om så inte är fallet har JO:s kritik en sådan pondus att utlåtandet ska spela roll och göra skillnad. Synpunkter från JO förväntas leda till åtgärder för att förebygga framtida fel. Förutom att uttala sig om myndigheters hantering eller om rättstillämpningen generellt kan JO i vissa fall väcka åtal mot befattningshavare. JO kan också göra en framställning om författningsändring till riksdagen eller regeringen.

När detta skrivs är Erik installerad i ett gavelrum i sekelskiftesfastigheten vid Kungsträdgården där JO ligger sedan många år tillbaka. Ett par oväntade stilbrott sticker ut från den klassiskt strama jugendinteriören med ekbokhyllor och stuckatur;

julmusiken från skridskobanan i Kungsträdgården som då och då når nya höjder i Mariah Careys "All I want for Christmas" och att övervintrande harlekinnäckelpigor kryper utmed väggarna.

– Det känns att bli träffad när de flyger genom rummet, säger han.

Rivstart

Förutom att bli omringad av invasiva neckelpigor hamnade Erik som ny chefsJO ganska snabbt i händelsernas centrum även på andra sätt. I december 2021 tog myndigheten på kort tid emot 11 500 anmälningar riktade mot bland annat Folkhälsomyndigheten och regeringen om så kallade vaccinpass. I Ekot berättade han att detta kan jämföras med att JO normalt får in 10 000 klagomål på ett helt år. En rivstart på nya jobbet alltså. Vid Högsta förvaltningsdomstolen var arbetsdagen mer förutsägbar.

– Det var befriande att efter tiden som expeditionschef på Finansdepartementet få landa i lugnet och ha odelat fokus på mina tilldelade mål, jag ägde min egen agenda, säger han.

Eftertanke och analys

Också den fysiska miljön på domstolen medgav eftertanke och analys. Till skillnad från aktivitetsbaserade arbetsplatser har justitieråden – liksom alla andra medarbetare på domstolen – egna rum. Ibland var det genom läsning, ibland genom opera, han hittade sina vägar till fokus. Så småningom tillkom träning. Hantlarna och träningsmattan ►

har följt med till tjänsterummet på JO. Löpningen liksom, ibland springer han runt Djurgården.

När Erik började vid Högsta förvaltningsdomstolen slogs han av att stämningen mellan justitieråden var påtagligt vänlig och generös.

– Det kollegiala dömandet är en kreativ process. Inga uppfattningar eller tolkningar trycktes ned, även om jag var en relativt junior person som kom från allmän domstol, säger han.

Flexibelt

När Erik tillträdde 2010 var han med sina 49 år ett ungt justitieråd med familj och små barn hemma.

– Det är ett flexibelt uppdrag med fasta tider för föredragningar, det fungerade faktiskt väldigt bra att förena med att hämta och lämna på dagis, säger han.

Men den stabila vardagslunken till trots var målen desto mer publika och omdebatterade och ofta en tids spegel av frågor som bränner till för rättstillämpningen i det offentliga Sverige eller är samhällsekonomiskt betydelsefulla. Ett av målen som Erik dömde i handlade om ett innehav av en dator med internetuppkoppling skulle vara licenspliktigt som en ”vanlig TV” (HFD 2014 ref. 33). Ett annat om licensjakt på varg ska tillåtas eller inte (HFD 2016 ref. 89).

Efter tio år som justitieråd kom alltså erbjudandet från riksdagen till honom om att bli chefsJO, liksom det hade gjort till företrädaren Elisabeth Rynning, också hon rekryterad direkt från Högsta förvaltningsdomstolen.

– Som justitieråd kan man gå under radarn och vara relativt anonym trots att målen är uppmärksammade, det skapar tid och utrymme och lugn för att bygga upp erfarenhet, bredd och professionell integritet, säger han.



Fakta

Om Erik Nymansson

Född och uppvuxen:

Lövstabruk, Tierps kommun

Familj:

Hustru, 3 barn, 2 bonusbarn och 2 barnbarn

Det bästa med att vara justitieråd:

Intressant och omväxlande

Hantlarna och träningsmattan har följt med till tjänsterummet på JO.



ORGANISATIONEN





Ämbetsmannadräkt för domare. Denna uniform är den enda som har använts i Regeringsrätten. Innehavare har varit regeringsråden Sven Björkholm, Enar Eckerberg och Hans-Fredrik Ringdén. Sista gången uniformen bars var vid sista högtidliga öppnandet av riksdagen i Rikssalen den 11 januari 1974.



*Fv: Lisa Ragnesten, Ulrik von Essen,
Agnes Areström och Leo Willman.*

MÖT NÅGRA AV VÅRA MEDARBETARE

På Högsta förvaltningsdomstolen arbetar cirka 85 personer, varav 75 procent är jurister. Alla medarbetare, förutom justitieråden, ingår i en av tre beredningsenheter eller i en administrativ enhet. Här berättar fyra av våra medarbetare om sina uppdrag.

Text: Maria Erlandsson

Mats Seitz, driftansvarig IT och teknik

Mats, som har en delad tjänst där han kombinerar rollen som expeditionsvakt med funktionen som IT-stöd, har arbetat vid domstolen i drygt två år. Han har en blandad bakgrund. I grunden är Mats utbildad designer och produktformgivare samt har arbetat med utbildning inom snickeri och som IT-koordinator. På Högsta förvaltningsdomstolen har han många interna kontakter, men också möten med vaktbolag, entreprenörer och fastighetsägaren.

– Jag har landat i en roll jag trivs med. Det är en trevlig och vacker arbetsmiljö, och jag trivs med att ha omväxlande uppgifter där jag också får röra på mig under dagen, säger han.



Leo Willman, administrativ fiskal

Vid Högsta förvaltningsdomstolen finns det alltid två administrativa fiskaler, domare under utbildning, som tjänstgör under ett år. De administrativa fiskalerna, som rapporterar till kanslichefen, arbetar strategiskt och operativt med lednings- och organisationsfrågor.

– Inom den dömande verksamheten har man fokus på målhanteringen och de enskilda målen. I den här rollen får jag en vidare inblick i hela domstolens arbete, hur domstolen arbetar strategiskt för att skapa bra förutsättningar för den dömande verksamheten och hur arbetet med myndighetsstyrningsfrågor går till, säger Leo.

*Domstolshandläggaren Ditte Vinnå och
administrativa fiskalen Fredrik Lundberg*



**Jakob Franzén,
beredningsjurist**

Domstolen har tre beredningsjurister. En av dem är Jakob som tidigare har arbetat som föredragande jurist i förvaltningsrätt.

– Tvångsvårdsmålen har ökat mycket under senare år, som beredningsjurist är en av mina uppgifter att inkorgsgranska dessa, säger Jakob.

Som beredningsjurist föredrar han också så kallade e-mål för justitieråden, det vill säga mål som kan avgöras av ett justitieråd och där det troligen inte kan bli prövningstillstånd. En mindre del av målen överlämnar han till en justitiesekreterare, det kan till exempel handla om mål som rör en prejudikatintressant fråga.



**Jack Hillerström-Forsyth,
justitiesekreterare**

Justitiesekreterarens roll som föredragande jurist är att identifiera prejudikatfrågor, göra rättsutredningar och föreslå avgöranden för justitieråden. Efter avslutad tjänst söker många anställning som ordinarie domare eller vid statlig myndighet, ofta Regeringskansliet.

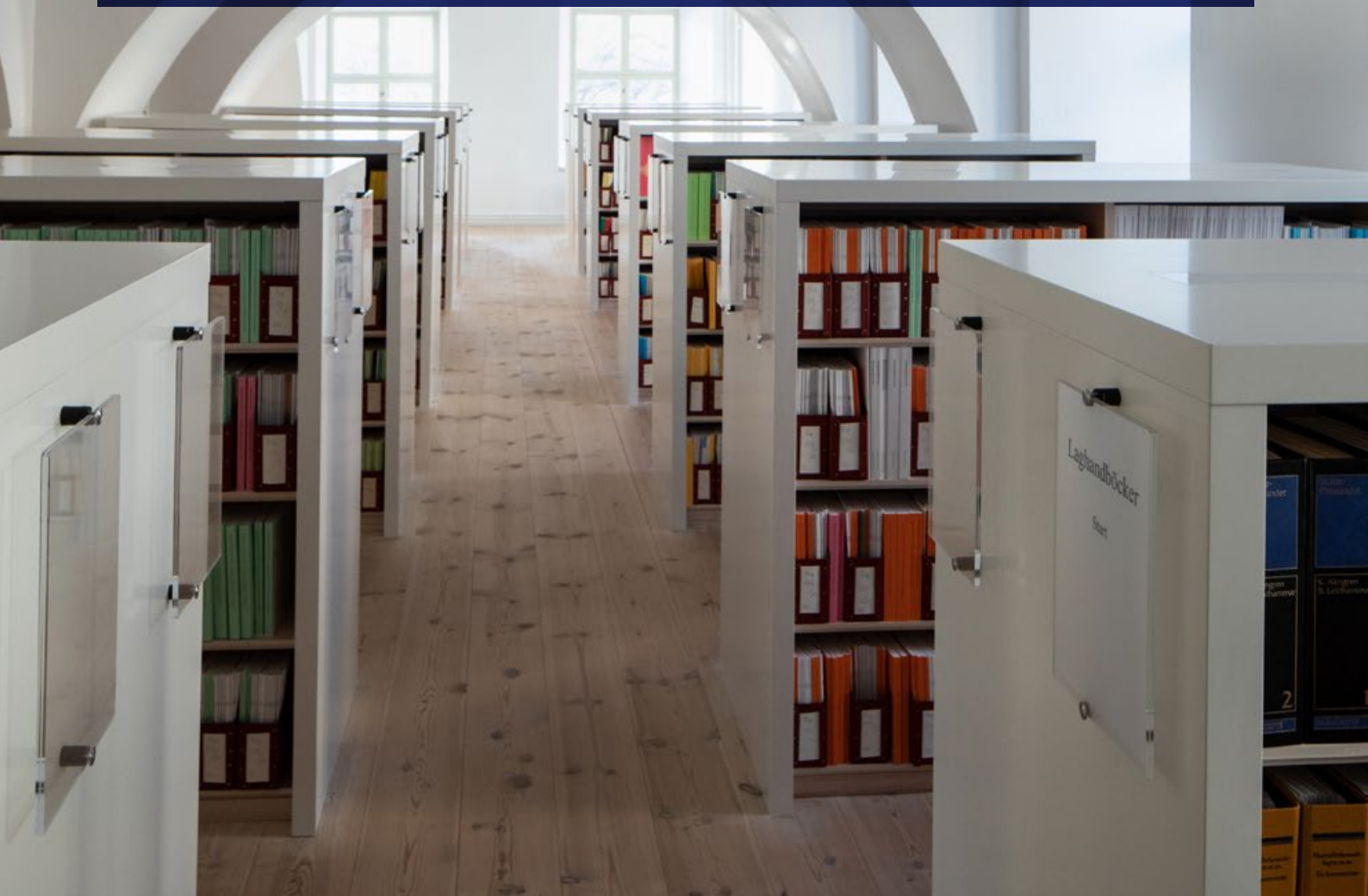
– Vi har olika bakgrund, men majoriteten inklusive jag själv är kammarrättsassessorer. Det roligaste med jobbet tycker jag är att delta i utvecklingen av rättspraxis, säger Jack.



Ska väntetid räknas in vid bedömningen av en persons arbetsförmåga?

(HFD 2021 ref. 50)

En person som på grund av sjukdom inte kan försörja sig själv genom arbete har under vissa förutsättningar rätt till sjukersättning. Beroende på hur nedsatt arbetsförmågan är lämnas sjukersättning som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån. Om arbetsförmågan senare förbättras ska rätten till sjukersättning omprövas. I det här målet arbetade en person som var beviljad en fjärdedels sjukersättning som personlig assistent. I arbetet ingick både aktiv arbetstid och väntetid, dvs. tid under natten när den personliga assistenten måste vara på plats för att kunna hjälpa den assistansberättigade om behov av det uppstår. Personen hade en arbetstid som översteg tre fjärdedelar av ett heltidsarbete, om man räknade både arbetstiden och väntetiden. Försäkringskassan beslutade därför att dra in hennes sjukersättning. Högsta förvaltningsdomstolen instämde i den bedömningen och anförde att en personlig assistent måste vara tillgänglig under väntetid för att vid behov kunna utföra de arbetsinsatser som krävs. Detta förutsätter att det finns en arbetsförmåga som omfattar hela väntetiden, eftersom assistenten under denna tid måste klara av samtliga insatser som kan behövas. Hela väntetiden måste därför beaktas vid bedömningen av om arbetsförmågan har förbättrats, oavsett om några aktiva arbetsinsatser har utförts eller inte.





Fråga om Svenska kyrkans tillhandahållanden av vissa tjänster till sina församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift ska inkomst- och mervärdesbeskattas

(HFD 2021 ref. 2)

Svenska kyrkans nationella organ tillhandahöll IT-tjänster och administrativa tjänster till kyrkans församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift. Skatteverket beslutade att Svenska kyrkan skulle betala inkomstskatt och mervärdesskatt för de tillhandahållanden som hade skett mot ersättning. För att inkomstbeskattning av ett tillhandahållande av tjänster ska ske krävs att tillhandahållandet sker till någon annan fysisk eller juridisk person. Högsta förvaltningsdomstolen fann att även om de organisatoriska delarna inom Svenska kyrkan utgör enskilda rättssubjekt med egen rättshandlingsförmåga så är deras självständighet begränsad, inte minst vid sådana transaktioner mellan olika delar av Svenska kyrkan som var aktuella i målet. Tillhandahållandet av tjänster skedde därför inom trossamfundet Svenska kyrkan och inte till de organisatoriska delarna i deras egenskap av självständiga juridiska personer. Högsta förvaltningsdomstolen fann därför att Svenska kyrkan inte skulle betala inkomstskatt för tillhandahållandet av tjänsterna. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg vidare att tillhandahållandet inte skulle mervärdesbeskattas, eftersom det inte rörde sig om ett rättsförhållande mellan självständiga parter.



Bestämmelsen om uppgiftsskyldighet mellan myndigheter strider inte mot GDPR

(HFD 2021 ref. 10)

Socialstyrelsen ansvarar för att föra ett register över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. Region Stockholm begärde att få ut uppgifter om förskrivarkoder som är kopplade till ofullständiga person- eller samordningsnummer. I målet uppstod frågan om ett sådant uppgiftslämnande är förenligt med den s.k. finalitetsprincipen enligt EU:s dataskyddsförordning (GDPR). Finalitetsprincipen innebär att om en behandling av personuppgifter inte omfattas av de ursprungliga ändamålen måste det göras en bedömning av om det nya ändamålet är förenligt med det ursprungliga. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att uppgiftsskyldigheten mellan myndigheter förutsätter att endast uppgifter som inte omfattas av sekretess lämnas. Utöver den sekretessprövningen ska inte myndigheter göra någon kontroll av förenligheten med finalitetsprincipen i samband med utlämnande av uppgifter till en annan myndighet. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg därför att Socialstyrelsen var skyldig att lämna uppgifter till Region Stockholm i enlighet med tillämpliga dataskyddsregler, t.ex. att inte fler uppgifter än vad som behövs för att uppfylla regionens behov lämnas.




HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN
SVERIGES DOMSTOLAR



HJÄRTA, HJÄRNA OCH HÄLSA UNDER HEMARBETET

Med distansarbete och digitala möten är det extra viktigt att pausa från bildskärmen och hitta nya former för att umgås. Friskvårdsgruppen satsade på aktiviteter för både kropp och knopp under året.

Text: Maria Erlandsson

Pandemin och distansarbetet ställer nya krav på hur vi arbetar med och inspirerar till friskvård på en arbetsplats. Under året har vi haft en friskvårdsgrupp som har haft många kreativa och roliga idéer på aktiviteter för att vi ska må bra, röra på oss samt umgås och ha kul med kollegorna, trots de annorlunda omständigheterna, säger Leo Willman, administrativ fiskal och samordnare av domstolens friskvårdsgrupp.

Domstolen erbjöd gemensam yoga och styrketräning via Skype. Medarbetarna kunde själva välja om de ville synas i bild eller om de ville delta med kameran avstängd. Övningarna, som inte krävde någon särskild utrustning eller några förkunskaper, var mycket uppskattade.

Blodomlopp och stegtävling

I juni promenerade, strosade, sprintade, lufsade eller irrade ett tiotal medarbetare runt på ett naturskönt och soligt Djurgården i det digitala Blodomloppet. Deltagandet avslutades med picknik i det gröna. ►



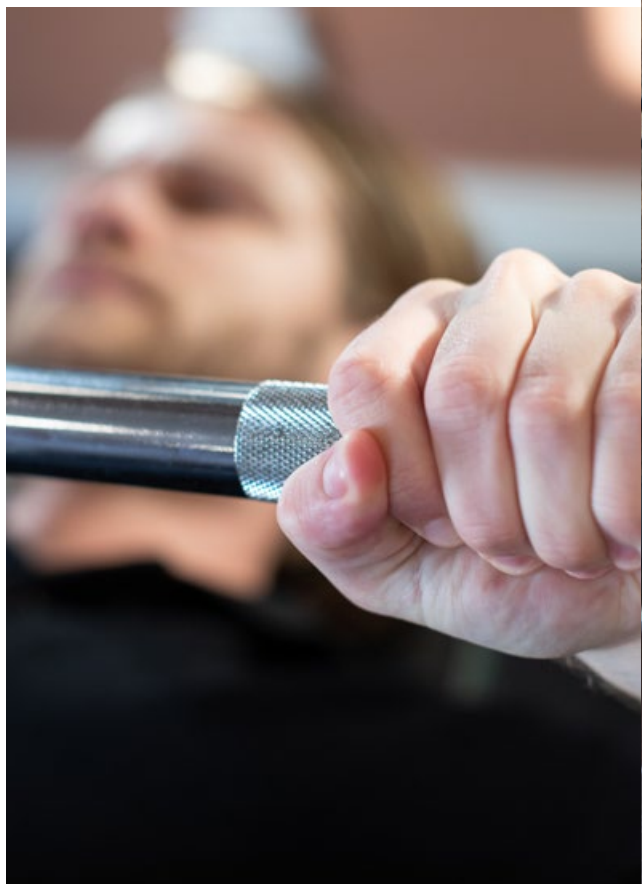
Domstolens stegtävling, som pågick några veckor under hösten, genererade nästan åtta miljoner steg. Domstolshandläggaren Agnes Areström ingick i det vinnande laget tillsammans med justitierådet Ulrik von Essen samt justitiesekreterarna Hannah Ivarsson och Jenni Nordquist.

Motionslokal

Motionslokalen Domkraften, som Högsta förvaltningsdomstolen delar med de övriga domstolarna på Riddarholmen var tillgänglig för medarbetarna från tidig morgon till sen kväll. I lokalen finns, förutom utrustning för styrke- och konditionsträning också möjlighet att boka massage.

Digitalt quiz

Under våren arrangerade domstolen ett digitalt quiz där samtliga medarbetare, även de som arbetar på distans från andra orter, kunde delta.





*Originalyttervägg till Sparreska palatset,
från 1600-talet när huset uppfördes, i ursprunglig färg*

JOHANNA CARLSSON NY CHEFSADMI- NISTRATÖR

Johanna Carlsson tillträdde i november som ny chefsadministratör i Högsta förvaltningsdomstolen.

Text: Maria Erlandsson

Johanna, som är jurist i botten, kommer närmast från uppdraget som handläggargen chef vid Attunda tingsrätt, en domstol som hon var på i nio år och där hon bland annat har varit med om både en ny domstolsbyggnad och två omorganisationer.

– Jag ser mycket fram emot att börja arbeta i förvaltningsdomstol och ta mig an en ny utmaning, men ändå vara kvar inom Sveriges domstolar.

Som chefsadministratör blir Johanna, som rapporterar till kanslichefen Marie Jespersen, närmaste chef för totalt nio medarbetare från expeditionen, biblioteket, arkivet, IT och drift samt administrativa funktioner.





Chefsadministratören Johanna Carlsson



Justitierådet Erik Minderhoud vid nederländska Raad van State

NEDERLÄNDSKT DOMARBESÖK

Erik Minderhoud, justitieråd vid nederländska Raad van State, tillbringade två veckor vid Högsta förvaltningsdomstolen i september.

Text: Maria Erlandsson

– Jag kunde följa det dagliga arbetet på domstolen och träffade olika medarbetarkategorier, vilket var väldigt intressant. Jag tog också del av föredragningar. Det gick utmärkt tack vare inledande förklaringar och översättningshjälp när föredragningarna pågick, säger han.

Erik ser att det finns många gemensamma beröringspunkter när det gäller hur Europarätten ska tillämpas på nationell nivå.

– Här kan vi hjälpa varandra och ha nytta av att följa upp och byta erfarenheter med varandra kring nationella avgöranden i olika frågor, säger han.



HÖGSTA INSTANSERNA I DIGITALT REKRYTE- RINGSMÖTE

Ett 40-tal assessorer och tf. assessorer från hela landet deltog när Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen höll ett gemensamt digitalt möte i juni. Syftet? Att berätta om hur det är att jobba som justitiesekreterare.

Text: Maria Erlandsson

Domstolarnas ordförande Anders Eka och Helena Jäderblom guidade först runt i sina respektive domstolslokaler. Därefter följde direktsändning från Högsta domstolens sessionssal. På plats var Anders Eka och Helena Jäderblom, justitieråden Stefan Johansson och Henrik Jermsten samt justitiesekreterarna Elisabeth von Salomé och Anna Fridh Welin. I panelsamtal berättade de bland annat om domstolarna, tjänsterna som justitieråd och justitiesekreterare samt om hur det är att arbeta i de två domstolarna. Moderatorerna tillika administrativa fiskalerna Mattias Attorps och Elsa Zakrisson ledde deltagarna genom mötena som direktsändes till assessorerna på sina hemorter. Dagen avslutades med möten i mindre chattrum där det fanns möjlighet för deltagarna att ställa frågor till justitieråd och justitiesekreterare.



Fv: Administrativa fiskalen Elsa Zakrisson och justitierådet Henrik Jermsten, båda Högsta förvaltningsdomstolen samt justitierådet Stefan Johansson, Högsta domstolen



DAGS FÖR SISTA AKTEN

Måndagen den 17 maj 2021 upprättade Högsta förvaltningsdomstolen sin sista pappersakt.

Text: Maria Erlandsson

– Jag kommer att minnas den med värme, men jag vill inte gå tillbaka till det som var.

Det säger domstolshandläggare Karl Åhammar om att Högsta förvaltningsdomstolen nu lämnar vad som för många är själva sinnebildens av domstolsjuridiken – pappersakten – bakom sig.

– Vi har beredskap att hantera pappershandlingar som kommer in från parter eller andra, men måndagen den 17 maj upprättade vi vår sista, egna pappersakt, säger Karl.

Att papper för en tynande tillvaro på Birger Jarls torg 13 innebär att hyllorna i målrummen gapar alltmer tomma.

– För mig som domstolshandläggare är det en effektivisering. I stället för att flytta runt en fysisk akt mellan olika rum i byggnaden gör jag alla moment i kedjan i min egen dator. Det frigör tid till annat, säger Karl.

Under sina sju år på Högsta förvaltningsdomstolen har han sett hur domstolen successivt har utvecklats mot ett mer digitalt arbetssätt. Pandemin snabbade på takten. Förutom digitaliseringen av målhanteringen blev distansarbete en möjlighet för fler. Idag kan även domstolshandläggarna, vars uppgifter länge var platsbundna, arbeta hemifrån.

– Men jag är fortfarande helst på jobbet om jag får välja, säger Karl.

Slut på jakten på den försvunna akten

Han uppfattar att genomsnittliga tiden det tar att registrera och expediera en akt har blivit kortare. Att papper kommer på avvägar och behöver eftersökas upphör också att vara en tidstjuv. Det finns även andra fördelar, inte minst i form av lägre kostnader för papper. Det blir också en miljövinst när pappershanteringen minskar.

Att Högsta förvaltningsdomstolen ligger i framkant med digitaliseringen av målhanteringen har flera skäl. Det kan vara att det är enklare att driva igenom en förändring i en mindre myndighet. Överrätternas akter är också i regel mindre omfångsrika, med

mindre material, än de i de längre instanserna.

– Men viktigast är nog att medarbetarna är positiva till digitaliseringen eftersom de ser nyttan med den, både när det gäller domstolen i stort och den egna arbetssituationen, säger Karl.

Det är förstås inte helt utan en känsla av vemod och av att en epok går i graven som Karl och hans kollegor lämnar akterna bakom sig. Snart kommer ord som attkappa och aktomslag att för alltid suddas ut från domstolsvokabuläret. Och hur blir det för juristerna med deras mångåriga, intima relation till akten? Kan de bara släppa och gå vidare?

– Många är förstås vana efter ett yrkesliv i papprets närhet. Och visst händer det att det blir utskrifter. Men det handlar nog bara om att de behöver lite mer tid för omställning, säger Karl.

- Jag kommer att minnas den med värme, men jag vill inte gå tillbaka till det som var.





Justitierådet och ordföranden Anders Eka, Högsta domstolen

Presidenten Robert Spano, Europadomstolen

Justitierådet och ordföranden Helena Jäderblom, Högsta förvaltningsdomstolen

Kanslichefen Maria Edwardsson, Högsta domstolen

Justitierådet Gudmund Toijer, Högsta domstolen

VÄRDEFULLT ERFARENHETSUTBYTE MED EUROPADOMSTOLEN

Migrationsrätt, miljö rätt och mänskliga rättigheter var några av frågorna på bordet när Europadomstolen besökte Sverige och Högsta förvaltningsdomstolen i oktober.

Text: Leo Willman

– Den här typen av utbyten, där vi träffar domare från nationella högsta domstolar och för en dialog om juridiska frågor, samt ser vilka frågor som aktualiseras hos dem, är oerhört värdefulla för Europadomstolen. Det är också av stor vikt för oss att ge en inblick i hur Europadomstolen i Strasbourg utvecklas, om vilka utmaningar vi möter samt betydelsen av ömsesidig interaktion, säger Robert Spano, president vid Europadomstolen för mänskliga rättigheter.

Han nämner vidare att han tycker att det var särskilt intressant att höra hur Högsta förvaltningsdomstolen hanterar ansökningar om rättsprövning av regeringsbeslut, till exempel i miljöfrågor.

Europadomstolen och covid-19-pandemin

– Precis som för Högsta förvaltningsdomstolen förändrades Europadomstolens arbetsformer i grunden under pandemin. När det blev lockdown i Frankrike förekom inga fysiska möten och domarna arbetade som regel ifrån hemmet. Som helhet fungerade dock distansarbetet bra och det blev ingen större påverkan på domstolens ansvarsområden eller uppdrag, säger Robert Spano. När det gäller mål med koppling till pandemin, till exempel frågor om hälso- och sjukvård eller de olika na-

tionella restriktionerna så menar Robert Spano att Europadomstolen börjar få in dessa mål först nu med tanke på att alla nationella rättsmedel måste vara uttömda innan målen kan nå domstolen i Strasbourg.

Under besöket på Högsta förvaltningsdomstolen, som skedde med delat värdskap med Högsta domstolen deltog från Europadomstolen, förutom Robert Spano, Sveriges domare i Europadomstolen Erik Wennerström och Marialena Tsirli som är kanslichef vid Europadomstolen. Från HD deltog Anders Eka, Gudmund Toijer, Johan Danelius och Maria Edwardsson. Från Högsta förvaltningsdomstolens sida togs Europadomstolen emot av Helena Jäderblom, Henrik Jermsten, Thomas Bull och Marie Jespersion samt Anita Linder från Migrationsöverdomstolen.

– Det var ett väldigt uppskattat besök från Europadomstolen. Tillsammans med HD:s representanter diskuterade och informerade vi varandra om rättspraxis och arbetssätt. För mig personligen var det särskilt roligt att få välkomna mina före detta kollegor från Europadomstolen till Stockholm, säger Helena Jäderblom.



Bakre raden fr:

Justitierådet och ordföranden Anders Eka, Högsta domstolen

Justitierådet Henrik Jermsten, Högsta förvaltningsdomstolen

Domare Erik Wennerström, Europadomstolen

Justitierådet Thomas Bull, Högsta förvaltningsdomstolen

Justitierådet Johan Danelius, Högsta domstolen

Justitierådet Gudmund Toijer, Högsta domstolen



Främre raden fv:
Kanslichefen Marie Jespersion, Högsta förvaltningsdomstolen
Kanslichefen Maria Edwardsson, Högsta domstolen
Presidenten Robert Spano, Europadomstolen
Justitierådet och ordföranden Helena Jäderblom, Högsta förvaltningsdomstolen
Kammarrättslagmannen Anita Linder, Kammarrätten i Stockholm
Marialena Tsirli, registrar Europadomstolen



Det saknas lagstöd för att bevilja bevissäkring av handlingar som är lagrade i en s.k. molntjänst

(HFD 2021 ref. 23)

Skatteverket beslutade om revision hos en person och ansökte bl.a. om bevissäkring av handlingar lagrade i molntjänster. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade inledningsvis att bevissäkring är en åtgärd som kräver lagstöd. Bestämmelserna om bevissäkring omfattar även elektroniska handlingar som förvaras i t.ex. datorer och minnesmedier av olika slag. Detta förutsätter dock att förvaringsplatsen är känd och kan preciseras. Vidare konstaterade Högsta förvaltningsdomstolen att det saknas bestämmelser om bevissäkring i form av eftersökande och omhändertagande av handlingar som är lagrade i molntjänster och vars fysiska lagringsplats inte är möjlig att lokalisera. Det saknades därför lagstöd för att bifalla Skatteverkets ansökan om bevissäkring i den del som gällde handlingar lagrade i de aktuella molntjänsterna.



En statlig myndighet har inte haft rätt att ansökan om överprövning av en annan statlig myndighets upphandling

(HFD 2021 ref. 35)

En statlig myndighet ska som utgångspunkt tillämpa det upphandlingsrättsliga regelverket vid anskaffningar av bl.a. tjänster. Socialstyrelsen genomförde en offentlig upphandling av ramavtal för bl.a. forskningsrelaterade tjänster. Umeå universitet lämnade anbud men Socialstyrelsen beslutade att uppdragen skulle tilldelas andra anbudsgivare. Umeå universitet ansökte om överprövning av upphandlingen. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att även om det upphandlingsrättsliga regelverket är tillämpligt på förfarandet är Socialstyrelsen och Umeå universitet båda statliga förvaltningsmyndigheter under regeringen och ingår i en och samma juridiska person, staten. Av EU-domstolens praxis framgår att det upphandlingsrättsliga regelverket är tillämpligt på avtal som ingås mellan en upphandlande myndighet och en från den myndigheten fristående person. Inom en och samma juridiska person kan det inte uppkomma rättsligt bindande skyldigheter vars fullgörande går att uppnå genom rättsliga åtgärder. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade därmed att det upphandlingsrättsliga regelverket således inte är tillämpligt på en anskaffning mellan Socialstyrelsen och Umeå universitet.



*Justitieråden Ulrik von Essen, Mats Anderson och Helena Rosén Andersson
i en tresits med justitiesekreteraren Eva Zawiska-Önnertson*





Fv: domstolshandläggarna Ronja Svanberg och Agnes Areström, beredningsjuristen Johan Lindberg och administrativa fiskalen Fredrik Lundberg. På skärmen: justitiesekreteraren Linda Funk

2021 – ÅRET I KORTHET

2021 var pandemin vardag. Mobilt arbete dominerade och föredragningarna var i regel digitala liksom besök och möten. Domstolens krisgrupp träffades regelbundet och följde utvecklingen i samhället samt diskuterade åtgärder och anpassningar av verksamheten. Efter att restriktionerna lättade i september återgick vi till att arbeta på domstolen, men senare under året ökade åter det mobila arbetet i samband med att smittspridningen i samhället tog fart igen.



Foto: Mikael Wallerstedt

JAN

Januari

Dag Blanck, professor vid Svenska institutet för nordamerikastudier vid Uppsala universitet, berättar om det amerikanska valsystemet på Högsta förvaltningsdomstolens personalmöte. Personalmötena har, oavsett om de är digitala eller live, som regel en gästtalare som berättar om aktuella frågor och ämnen.



Foto: SKR

FEB

Februari

Månadens personalföreläsare är Annika Wallenskog, chefsekonom för Sveriges Kommuner och Regioner, som håller föredrag om långsiktiga utmaningar för kommuner och regioner i ljuset av pandemin.



MAR

Mars

Domstolen fortsätter att satsa på tydlig och välformulerad domskrivning. Justitieråden Margit Knutsson och Ulrik von Essen håller ett seminarium för medarbetarna med justitierådet Kristina Ståhl som moderator.

Högsta förvaltningsdomstolen håller så kallat digitalt vertikalt samråd med de fyra kammarrätterna för att dessa ska kunna informera domstolen om vilka rättsliga frågor som de anser behöver bli klarlagda.

Månadens föreläsare är Karl Malm och Johan Mörck från Statskontoret som berättar om otillbörlig påverkan och korruption.



APR

April

Anna Erhardt från Reformklubben håller en föreläsning för medarbetarna om do's and don'ts i det nya kommunikationslandskapet.

Elisabeth Eneroth, juris doktor i socialrätt föreläste om resultaten från två utredningsuppdrag som hon har genomfört inom socialtjänstens område.



MAJ

Maj

Högsta förvaltningsdomstolen beslutar om en ny miljöpolicy för att öka hållbarheten i verksamheten.

Regeringen utnämner Linda Haggren till nytt justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen.

Justitierådet Thomas Bull redogör, tillsammans med två av utredningssekreterarna, Anna Rosenmüller Nordlander och Nina Nordengren, för domstolens medarbetare om utredningen av diskrimineringslagen.



JUN

Juni

Justitierådet Anita Saldén Enérus går i pension.

Justitierådet Erik Nymansson blir utsedd till ny chefsJO.

Årets sommarnotarier David Naud Björklund, Hilda Melander och Max Karlsson börjar sin tjänstgöring på domstolen.

Högsta förvaltningsdomstolen håller digitalt plenum och beslutar om avdelningsindelning, tjänstgöringsschema och om nya ledamöter i Lagrådet och kollegiet. Plenum består av samtliga justitieråd. Vid handläggning av administrativa ärenden ingår också kanslichefen.



Augusti

Chefsadministratör Kristina Ulgemo slutar efter tretton år på domstolen och blir enhetschef på Riksbanken.



September

Justitieråden Mahmut Baran och Leif Gäverth lämnar temporärt Högsta förvaltningsdomstolen för att tjänstgöra i Lagrådet. Justitieråden Inga-Lill Askersjö och Per Classon avslutar samtidigt sin tjänstgöring i Lagrådet och kommer tillbaka till Högsta förvaltningsdomstolen.

Johan Pettersson från företaget Make Equal föreläser för domstolens personal om jämställt bemötande.



Oktober

Före detta justitierådet Mari Andersson berättar vid domstolens månatliga personalmöte om sin utredning om språk- och samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap och andra frågor om medborgarskap.



November

Johanna Carlsson, som närmast kommer från Attunda tingsrätt, börjar som ny chefsadministratör.

Medarbetarundersökningen visar på ett överlag mycket gott resultat. Medarbetarna trivs med sina uppgifter, med varandra och har förtroende för ledarskapet.

Gabriella Cappello, justitieråd vid italienska Högsta domstolen, besöker domstolen och träffar bland andra justitierådet Thomas Bull. Prövningstillstånd och gränsdragningen mellan Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen var på agendan.

Mats Melin, ordförande för Coronakommisionen och tidigare ordförande för Högsta förvaltningsdomstolen, berättar om kommissionens uppdrag och arbete vid domstolens personalmöte.



December

De justitiesekreterare som arbetar på distans från Malmö flyttar till lokaler i Lunds tingsrätt vid årsskiftet.

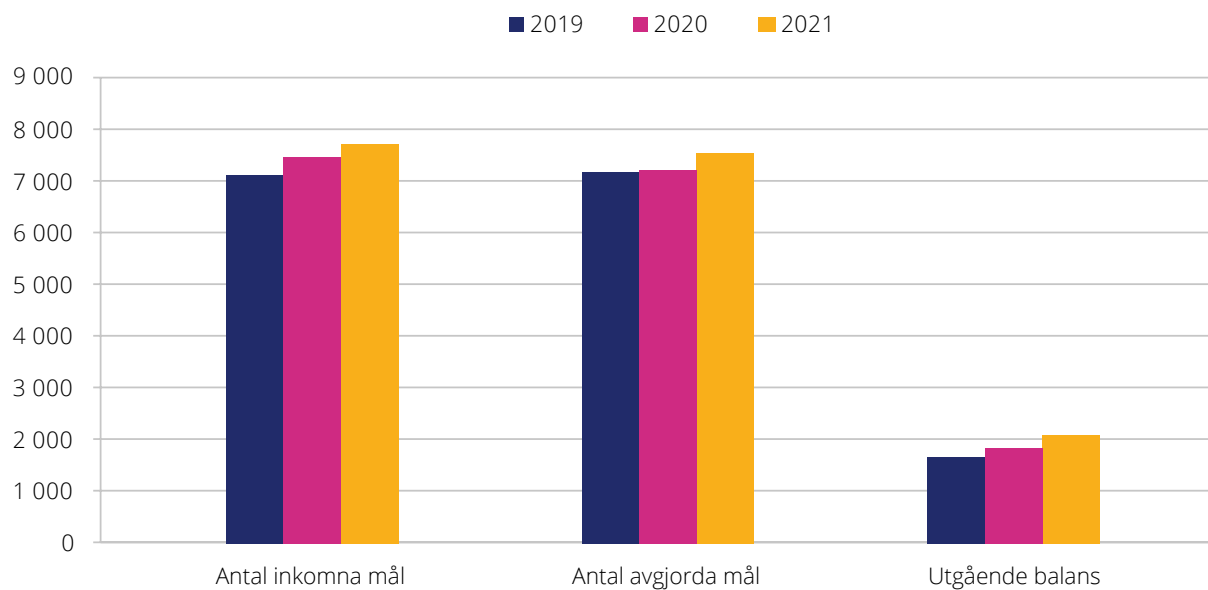
Högsta förvaltningsdomstolen håller årets andra digitala plenum. I anslutning till mötet mottar justitierådet Per Classon NOR. Justitierådet Linda Haggrens porträtt blir upphängt i Galleriet tillsammans med de 107 andra porträtten av nuvarande och tidigare justitieråd.

Organisationspsykologen Fredrik Malmsten föreläser om återgång till kontoret, hybrida mötesmodeller, motivation och engagemang för domstolens medarbetare.

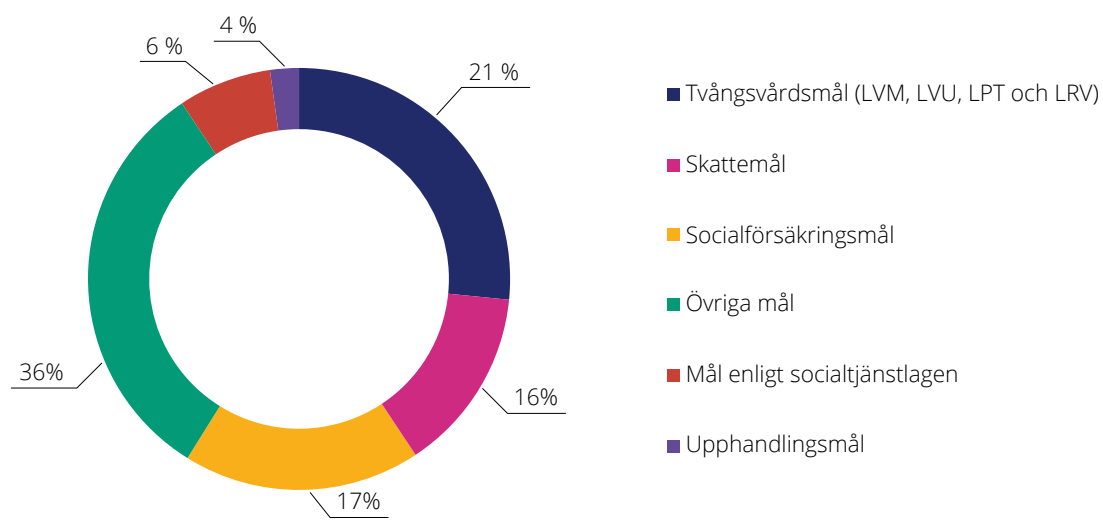
Beredningschef Ingrid Utne slutar och går vidare till en tjänst som verksamhetsområdesansvarig för rättslig styrning på Försäkringskassan.

STATISTIK

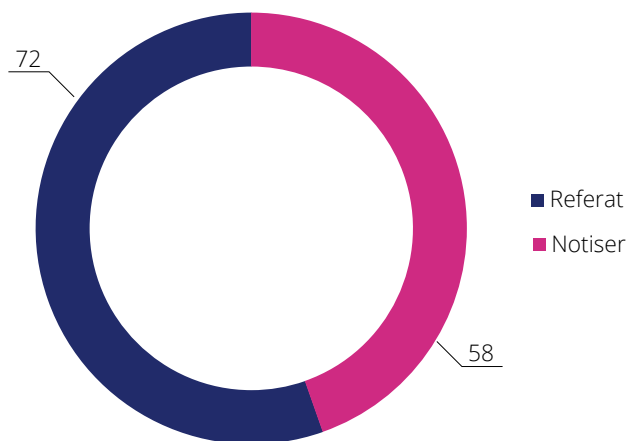
Antal inkomna, avgjorda och balanserade mål under 2019–2021



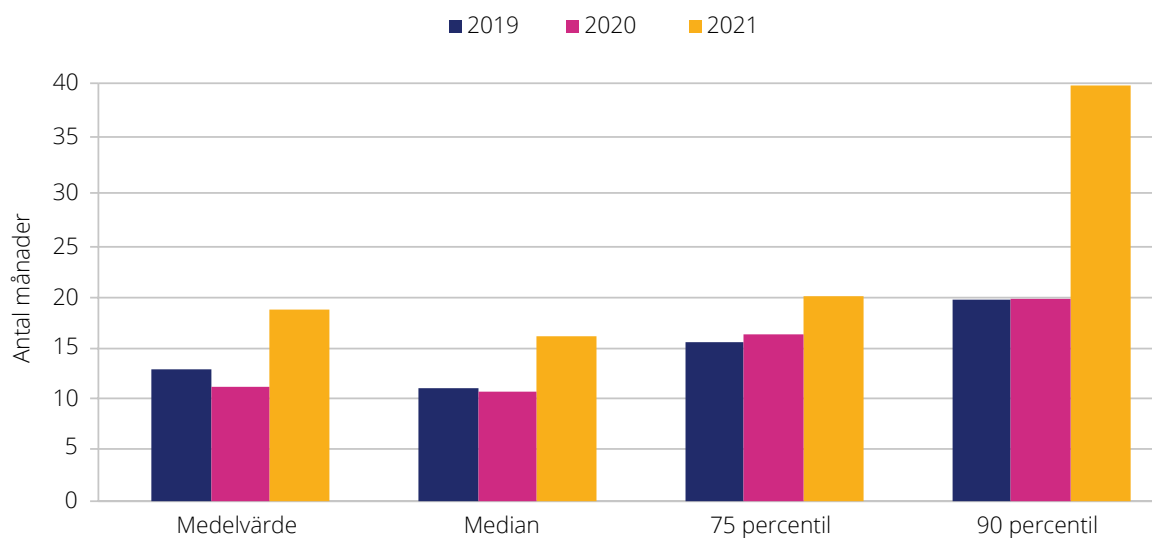
Avgjorda mål per målkategori under 2021



Antal referat och notiser under 2021

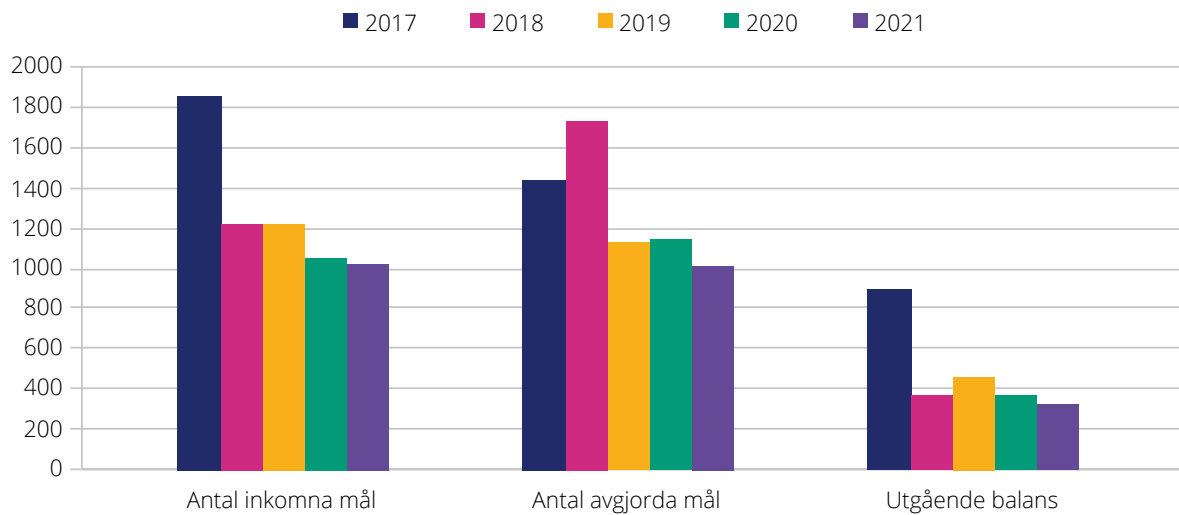


Antal månader från inkommande till avgjort i mål med beviljat prövningstillstånd under 2019–2021



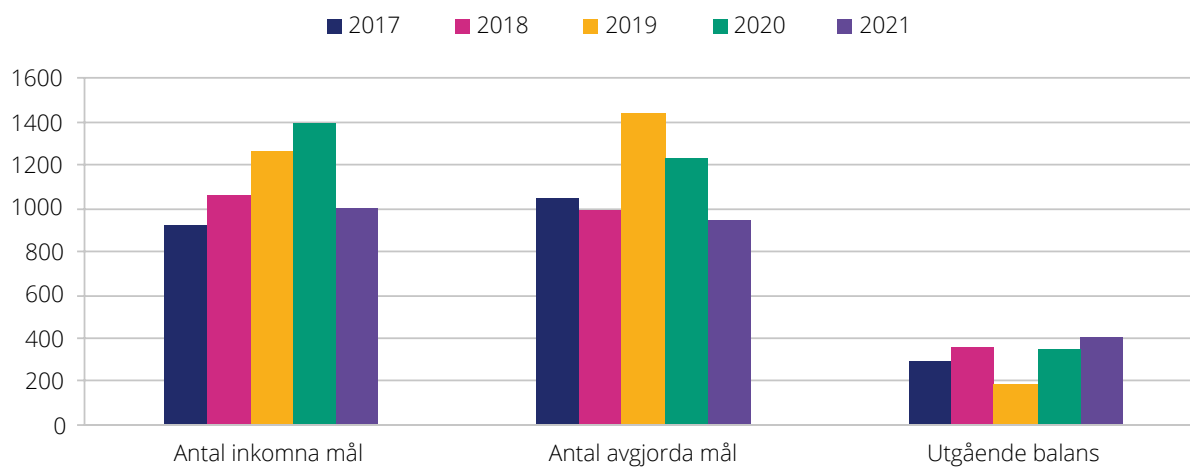
SKATT

Antal inkomna, avgjorda och balanserade skattemål under 2017-2021



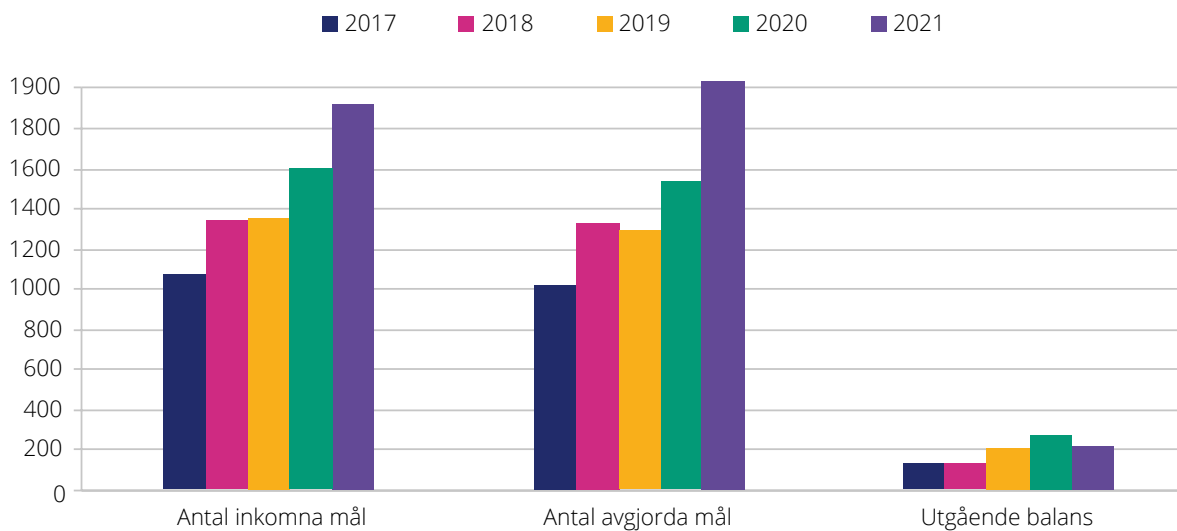
SOCIALFÖRSÄKRING

Antal inkomna, avgjorda och balanserade socialförsäkringsmål under 2017-2021



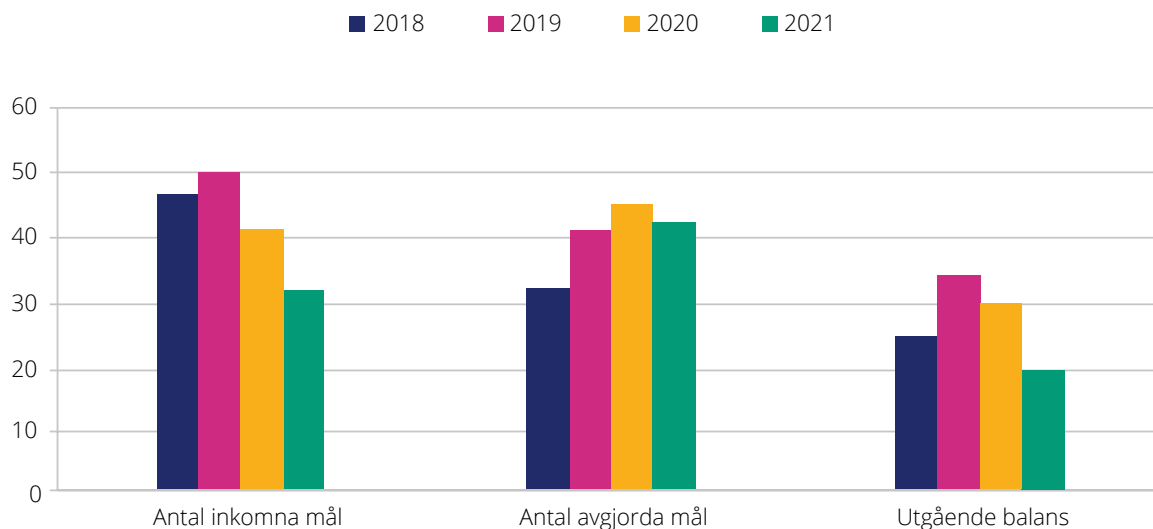
TVÅNGSVÅRD

Antal inkomna, avgjorda och balanserade tvångsvårdsmål under 2017–2021



FÖRHANDBESKED

Antalet inkomna, avgjorda och balanserade mål från Skatterättsnämnden under 2018–2021





Justitierådet Ulrik von Essen och justitiesekreteraren Lisa Ragnesten



HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN
SVERIGES DOMSTOLAR